

נעימות

הויכוח של הגר"מ שפירא עם השופט בדברי רשב"י (מדור "נועם שיחה")

פלאי פלאים שהיו עם רשב"י בתוך המערה (מדור "נועם הלכה")

נעימות התורה ♦ נעימות העבודה ♦ נעימות המצוות

י"ל ע"י קהל "עבודת הלב" פעיה"ק ירושלים תיבב"א ♦ מאוצרות ומעיינות מוריני הגה"צ ר' יעקב מייזליש שליט"א רב דקהלתינו

נועם שיחה

נערך מתוך שיחות חיזוק והתעלות בעת רעוא דרעוין

השתוקקות ודביקות בהשי"ת למעשה - במשנתו של רשב"י

ולהכניסו, אך אז יצא בת קול אשר הודיע לו שעדיין לא הגיע הזמן שראוי רבי חייה להיכנס לשם, כי הוא עדיין צעיר, ולא יצא רבי אלעזר.

אז ישב רבי חייה ובכה ונאנח כי רצה להיכנס, ואמר (שה"ש ב, יז) דמה לך דודי לצבי או לעופר האילים, והיינו על פי מה ששמע ביאורו של רשב"י שהקב"ה מתנהג עם ישראל באהבה ובחמלה כמו הצבי ועופר האילים, ביקש שהקב"ה יתנהג כן כלפיו ויכניסו לפנים. אז נותרה הפרגוד של אש באופן שגם רבי חייה היה פנים ממחיצת האש, ורבי חייה ראה גילויים נוראים למעלה במרכבה העליונה ובכסא הכבוד ובגן עדן הצדיקים ובכל הרקיעים, והתחיל לגלות מה שראה גודל כוחו של רשב"י למעלה, איך שכל העליונים ותחתונים תמיהים על כוחו של רשב"י שהוא מרעיש את הכל, שכשהוא פותח את פיו להתחיל לעסוק בתורה, מאזינים לקולו כל הכסאות, וכל הרקיעים, וכל המרכבות, וכל אלו שמשבחים לאדונם, ואין שום אחד מהם פותח בשיירה, וגם אותם שעומדים כבר באמצע שירתם שותקים ולא מסיימים כל זמן שקולו של רשב"י עדיין נשמע, עד שלא נשמע שם שום פתיחה פה כלל, וכשמסיים רשב"י לעסוק בתורה באים כל הנשמות והמלאכים וכורעים ומשתחוים לפני בוראם, ומעלים ריחות הבשמים שבגן עדן, בשביל רבי שמעון בר יוחאי וכו' עכת"ק (עפי' פירוש זוהרי תמה, דמשק אליעזר, הסולם, מתוך מדבש, זוהר בהיר, ונ"ע שהש"ד סוף פ"ב).

הרי מזה איך ורשב"י היה מפליג בגודל השתוקקות של ישראל להשי"ת, שזוהו כל תאוותם ותשוקתם של ישראל - שהקב"ה יאיר תמיד קרוב אליהם, ולעולם לא תהיה ביניהם ח"ו שום פירוד, אלא דביקות ואהבה ואחדות.

גילוי של רשב"י - רק בני ישראל נקראים "אדם"

ודבי שמעון בר יוחאי אף הוסיף וגילה לנו מהו הסוד והטעם של השתוקקות הגדולה של ישראל להקב"ה, והוא במה שדרש כמה פעמים דרשה מיוחדת במעלת ישראל על כל שאר האומות, שרק אנחנו בני ישראל נקראים בתואר "אדם", ולא אומות העולם, וכדאיתא בגמ' (יבמות ס:) רבי שמעון בן יוחאי אומר קברי עובדי כוכבים אינן מטמאין באהל, כי אתם קרויין אדם ואין עובדי כוכבים קרויין אדם, ובטומאת אהל כתיב (במדבר יט, יד) אדם כי ימות באהל (רש"י שם).

הרזוגה של רוסלאנד בגלל מאמר זה

וכבר תמרו הראשונים מאיזה טעם אמר רשב"י הלכה זו שרק ישראל נקראים אדם ולא אומות העולם, וכי האומות אינם נחשבים אנשים? ובאמת הרמב"ם (הל' טומאת מת פ"א ה"ג) הביא הלכה זו שקברי עכו"ם אינם מטמאין באהל, בלי להזכיר טעם ההלכה שאמר רבי שמעון כי העכו"ם אינם נקראים אדם, וכלשונו: ואין העכו"ם מטמא באהל "ודבר זה קבלה הוא" עכ"ל, [ועיין בהקדמתו לפירושו המשניות על טהרות (ס"ה) שהוא כן מביא הלכה זו בטעמה הנ"ל], ויש אומרים שלכן לא הזכיר טעם ההלכה מפני אימת המלכות, וכפי שאכן הלכה זו עוררה חימה אצל האומות במשך הדורות, כידוע העלילות דם ברוסלאנד שהתעוררה לפני כמאה שנה - בשנת תרע"ג, על יהודי יד"ש בשם ר' מענדל בייליס ע"ה, שהעלילו עליו עלילת שקר שהרג לגוי, והשתמשו אז בהוכחה מגל שאין אומות העולם קרויין אדם, ועפ"ז רצו להוכיח כי לפי משפט התורה מותר ליהודי להרוג גוי כי אין לו דין אדם.

מה שגילה רשב"י ביום הסתלקותו על כל עבודת חייו

אחד מהגילויים הגדולים שגילה לנו התנא האלוכי רבי שמעון בר יוחאי ז"ע כמה פעמים בזוהר הק', ובפרט ביום הסתלקותו, הוא היסוד הנפלא של חשיבות עבודת השתוקקות והצמאון להשי"ת ולמצותיו, והעיד על עצמו (וזה"ק ח"ג דף רפח.) איך שכל ימי חייו היה מקושר בתוקף התקשרות הרצון והחפץ להיות דבוק בהשי"ת, ואמר שעבור זה הגיע למדרגה הגדולה מאוד ביום הסתלקותו עד שנתקיים בו הפסוק "ועלי תשוקתו", וכפי שביארו בספר"ק שרבי שמעון היה שורה כל ימי חייו ברצון החזק ביותר של דביקות באלוקותו ית', עד שלא רצה שום דבר, לא עולם הזה, לא עולם הבא, לא גן עדן התחתון, ולא גן עדן העליון, אלא רצון אחד - דביקות בהשי"ת, מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ (תהלים עג, כה), אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש (תהלים כז, ד), לך אמר לבי בקשו פני את פניך ה' אבקש (שם כז, ח), זה היה כל רצונו והשתוקקותו ומאווי בעולם (עיין תורת שמואל, תרי"ט ע"ג ע"ב). וכל אלו הרצונות והשתוקקות וכיסופין עילאין של כל רגע ורגע מימי חייו, התאספו והתקבצו יחד ביום הסתלקותו בל"ג בעומר, וזה הביא אור גדול וקשר נפלא של דביקות רשב"י בהשי"ת, אשר בכל שנה ושנה ביום זה מאיר בכל העולם, וכל יהודי ויהודי באשר הוא שם, יכול להתדבק באורו של רשב"י מתוך צמאון והשתוקקות ואהבת ה'.

סיפור נורא מרבי חייה אצל רשב"י

ובזוהר הק' מובא סיפור נורא ומקודש מרשב"י אודות גודל השתוקקות בני ישראל לקירבת ה', והוא בזוהר הק' (פ' שמות דף ט"ז.) ובספר הק' יסוד ושורש העבודה, בחר לסיים את ספרו (בסוף שערי הכולל) עם חלק מסיפור זה, להודיע בזה גודל כוחו וקדושתו וזכותו של רבי שמעון בר יוחאי, (והוא ר"כ בספר קב הישר פרק מ"ג), וזהו תוכן הסיפור: רבי חייה הגדול היה הולך לבעלי משנה ללמוד מהם, הלך לרבי שמעון בר יוחאי וראה פרגוד של אש בבית, אשר היה מפסיק בין רשב"י ותלמידיו לבין החוצה להם, ולא היה יכול להיכנס לשם, תמה רבי חייה על זה שאינו יכול להיכנס, ואמר אשמע דבר מפיו של רשב"י מכאן.

שמע מאמר מרבי שמעון בר יוחאי על הפסוק (שה"ש ח, יד) ברח דודי ודמה לך לצבי או לעופר האילים - ופירש שכל תשוקתם וחמדתם שמשתוקקים ישראל הוא שיזכו להיות לפני הקב"ה, ושהקב"ה לא יתרחק מהם, ולכן נדמה הקב"ה לצבי ולעופר האילים, כי אין חיה בעולם העושה כמו הצבי או לעופר האילים, שבזמן שהוא בורח הוא הולך מעט מעט והוא תמיד מחזיר את ראשו למקום שיצא ממנו, כך אמרו ישראל, רבונו של עולם, אם אנו גורמים לך שתסתלק מבינינו, יהי רצון שתברח כמו הצבי או כמו העופר האילים, שהוא בורח ומחזיר את ראשו למקום שהגית, וזה שכתוב (ויקרא כו, סד) ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים לכלותם. דבר אחר הצבי כשהוא ישן הוא ישן בעין אחת והאחרת הוא ניעור, כך אמרו ישראל להקב"ה, עשה כמו הצבי, שהנה לא ינעם ולא יישן שומר ישראל.

שמע רבי חייה והבין כי יש שם בפנים נשמות גבוהות ואורות עליונים, אמר אוי לי שקדושי עליונים עוסקים בתורה בפנים, ואני יושב בחוץ, ובכה כי רצה להיכנס ולהתאחד עמם. שמע רבי שמעון וראה שיש השראת השכינה מבחוץ אצל רבי חייה, אמר ודאי השכינה בחוץ, מי יצא דרך פרגוד האש להכניס השכינה? רצה רבי אלעזר בנו לצאת

תשובה מנצחת מהג'ר מאיר שפירא לבית המשפט

ומסופר שהגאון ר' מאיר שפירא זצ"ל שלח אז תשובה מנצחת לומר לפני השופט בעלילת דם הג'ל, כי התואר "אדם" הוא התואר היחיד מכל התוארים המורה על אחדות, כי שאר התוארים - אנוש, גבר, ואיש, כולם שייך בהם לשון רבים, אנוש - אנשים, גבר - גברים, איש - אישים, משא"כ אדם לא שייך בו רבים, וזה מורה על בני ישראל שרק הם עם הנחשבים יחידים כאיש אחד בלב אחד מלאים אהבה ואחדות, והא ראה כי כאשר מיישראל בצרה, כל עם ישראל מתאחדים למענו לעמוד לעזרתו, וכמו המשפט הזה שכל עם ישראל מתאחדים להציל היהודי מיד מרשיעו, אשר דבר כזה לא שמענו מעולם על משפט של גוי, שיתערבו במשפטו כל גויי הארצות כדי לחפות עליו ולהצדיקו, לכן שפירא כלל ישראל הם העם היחיד הנקראים בשם "אדם" המורה על אחדות (והעם זה כבר מביאר בספר עוללות אפרים ח"א מאמר כ"ג ע"ש).

טעם נשגב למה רק אנו נקראים "אדם"

אמנם המאור עינים (פ' יתרו) הביא בשם המגיד הק' ממעורטיש ז"ע טעם נעלה ונשגב מאוד לדרשת רשב"י הג'ל למה רק בני ישראל נקראים בתואר "אדם", והוא כי תיבת אדם מורכב מאותיות א' וד"ם, ואותיות ד"ם מורה על נפש הבהמית שיש לכל אדם ולכל האומות וכל הבהמות, כי הדם הוא הנפש (דברים יב, כג), אך נוסף על כולם הוא בני ישראל עם קרובו שיש להם נשמה קדושה חלק אלוקי ממעל, חלק ה' ממש השוכן בתוכם (ע"ן זוה"ק ח"ג דף קמא; והגיא פרק ב'), ועל זה מורה האות א' מלשון אלופו של עולם, ולכן רק ישראל נקראים בתואר "אדם", כי רק להם יש נשמה קדושה זו מהשי"ת הדבוקה בשורשה בקודש עכ"ת ק'.

צידוף שני הטעמים ביחד

ובאמת זה הולך בד בבד עם הביאור הקודם של אחדות ישראל, כי בהיות נשמות כלל ישראל הם חלק אלוקי ממעל, נמצא שכל כלל ישראל יש להם שורש נשמה אחת, וכולם בנים להקב"ה, לכן יש להם אהבה פנימית וקשר פנימי המאחד את כולם כאחד (מדרש שמואל אבות ב, ה, ד"ה א נמי אמר אל תפרשו, ושם משמואל משפטים ע"ל מ"ח).

טעם הרשב"י למה מתנענעים בעת הלימוד

והנה מצינו סיינתא לביאור קדשו של המגיד הק' בטעמא דרבי שמעון, מעוד מאמר קדוש אשר דרש רבי שמעון עצמו בזהר הק' (פ' פנחס דף ר"ה) מכח דרוש זה של אתם קרויים אדם ולא אומות העולם, והוא שרבי אבא שאל את רבי שמעון למה אנו רואים אצל כלל ישראל כשעוסקים בתורה שהם מתנענעים לכאן ולכאן, והם עושים כן מטבעם, בלי שילמדו אותם לעשות כך, ואילו אצל האומות העולם לא מצינו דבר כזה, ענה לו רבי שמעון כי בזה ניכר ההבדל שבין נשמות הקדושות של ישראל לבין הנשמות של שאר העמים, כי כמו שטבע נר הדולק להתנענע כל הזמן ואינו נשקט אפילו לרגע, כן נשמות כלל ישראל הנמשלים לנר כדכתיב (משלי כ, כז) נר ה' נשמת אדם מתנענעים גם הם כל הזמן, משא"כ נשמות גויים אינם נמשלים לנר, כי כתיב נר ה' נשמת אדם - אתם קרויים אדם ואין אומות העולם קרויים אדם.

השתוקקות הנר לחזור לשורשו

ובספר התניא (ס' י"ט) ביאור דבר זה שהנשמה נמשלה לאור הנר המתנענע, כי הטעם שאור הנר מתנענע תמיד הוא כי טבע כל דבר להיות נמשך לשורשו, ורוצה תמיד לחזור לשורשו, לכן בהיות ששורש יסוד האש הוא למעלה, מתנענע הנר והאש כל הזמן לעלות למעלה לשורשו ביסוד האש, וכן הוא בנשמת ישראל שהיא חלק אלוקי ממעל, ומכאן הכבוד חוצבה, מתי החיים, היא רוצה כל הזמן לחזור ולעלות למעלה ולהיבדק בשורשה ומקורה העליון, לכן היא מתנענעת כל הזמן למעלה דוגמת הנר, וכתוצאה מזה גם גוף האדם מתנענע בפועל מכח הנשמה שבקרב ע"ש. הרי לנו מזה כי לדעת רבי שמעון רק יהודי שיש לו נשמה חלק אלוקי ממעל נקרא "אדם", בגלל שנשמתו מתנענעת ומשתוקקת לחזור לשורשה העליון, ולהיבדק בהקב"ה.

נעשה אדם נאמר בעבורך

וזהו יתבאר היטב הנוסח של הפיוט בר יוחאי "נעשה אדם נאמר בעבורך", כי רשב"י גילה סוד מעלת וקדושת ישראל, שרק אנו נקראים "אדם" ולא אומות העולם, כי אנו דבוקים בשורש חיותנו, ולכן נעשה אדם" נאמר בעבורך דייקא.

השתוקקות להשי"ת, כי אנו חלקו

והיוצא לנו מזה, כי טעם ההשתוקקות של יהודי להקב"ה הוא מחמת שאנו חלק אלוקי ממעל, ואנו קשורים ומאוחדים עם הקב"ה, בבחי' קוב"ה וישראל חד (וזה"ק יתרו דף פ"א), ובבחי' בחד קטירא איתקטר (וזה"ק ח"ג דף רפ"ח), ולכן כל רצוננו ושיאפיתנו ואוות נפשינו הוא רק להיות דבוק ומאוחד בהשי"ת, וקרוב אליו ביותר, ולעשות רצונו ית' בשלימות, ולשמחו ולענו תמיד, כי אנו והקב"ה אחד, וכל זה האיר וגילה לנו התנא האלוקי רשב"י בטובל מעלת כלל ישראל, ובגודל קשר האהבה והדבקות שבינינו לבין אבינו שבשמים.

באיזה מצוה נתנסו ישראל קודם קבה"ת

ועפ"ז יומתק מאוד מה שכתב בספר שם משמואל (פ' יתרו תרע"ו) בשם אביו הרה"ק בעל האבני נזר ז"ע, במה שאמרו חז"ל (ספרי פ' ברכה) שבעת קבלת התורה חזר הקב"ה על כל האומות והציע להם לקבל את התורה, וכששמעו את המצוה אשר קשה עליהם לקיימה כי היא היפוך טבעם לא רצו לקבל את התורה, עד שבא לישראל ואמר לו אשר דבר ה' נעשה, וקשה למה לא הציע ולא הזכיר גם לבני ישראל איזה מצוה שהיא נגד טבעם

וקשה עליהם לקיימה, אולי היו גם הם מסרבים בשמעם מה שקשה מאוד עליהם לקיים, ותייך שאכן הקב"ה באמת הציע להם מצוה אחת שהיא ממש היפוך טבעם, והוא מצוה הגבלה, שנצטוו לעמוד מרחוק ולא לגשת אל ההר ולא לעלות עליה, כמו שנאמר (שמות י"ג, יב) והגבלת את העם סביב לאמר השמרו לכם עלות בהר ונגוע בקצהו, ודבר זה הוא לגמרי היפוך טבעם, כי טבע בני ישראל הוא להשתוקק להתקרב ולהדבק באביון שבשמים, וא"כ שנצטוו לעמוד מרחוק ולא להתקרב להשי"ת זהו ממש היפוך הטבע שלהם, ולכן ניסה אותם דווקא במצוה זו, ובכל זאת קיימו אותה ועמדו בניסיונם ולא סרבו מחמת זה לקבל את כל התורה עכ"ל דפ"ח. ולפי הג'ל יובן היטב למה זהו טבע בני ישראל להשתוקק להשי"ת, כי הם רוצים לחזור לשורשם כמו טבע הנר שרוצה לחזור לשורשה.

כמה אופני השתוקקות השייכים לכל נפש

ובהאי שענתא קדישא ומסוגלת של רעוא דרעוין, ראוי וכדאי לכל אחד לקבל על עצמו גם על להבא, להשתדל ולהיות לו שייכות לעבודה נשגבה ומסוגלת זו של השתוקקות ורצון, ובכל יום ויום יעורר את לבבו כפי כוחו ויכולתו להשתוקק להתעלות ולהתקרב להשי"ת, אשר כפי היוצא מכל האמור לעיל, יש לנו כמה עבודות ואופנים של השתוקקות להשי"ת ולעבודת קדשו, אשר סוגלתם רב ועצום מאוד כנ"ל, ואלו הן:

א. השתוקקות קודם המצוה

א. השתוקקות קודם המצוה שיוכה לקיימם כראוי. בכל יום ויום טרם יתחיל את תפילתו וטרם יתחיל את סדר לימודו, יעורר במחשבתו רצון והשתוקקות מי יתן והיום אזכה להתפלל כראוי, ובמחשבה זו יעשה את כל הכנותיו לתפילה, הליכה למקוה, הליכה לביהמ"ד, לימוד לפני התפילה, הנחת תפילין, וכדומה, במחשבה של תשוקה ורצון שזה יהיה הכנה וסיוע שיוכל להתפלל כראוי בכוונת הלב ובהתעוררות והתלהבות וקירבת ה'. וכן לגבי לימוד - בברכת התורה בבוקר, וכן טרם יפתח את הספר ללמוד מתוכו, יתעורר בבקשה של צמאון ותשוקה, שיזכה היום ללמוד היטב בהתמדה גדולה מתוך עריבות ומתוקנות ואהבת ה' ותורתו הק'. וכן לפני כל מצב של עבודת ה', טרם לכתו לאכול את סעודתו ולברך ברכת הנהנין וברכת המזון, וטרם ילך בין אנשים ויכול להיות נסיון של שמירת הלשון, וטרם לכתו ברחוב ויכול להיות נסיון של שמירת עינים, יבקש ויתחנן מתוך השתוקקות לעשות רצונו ית' בשלימות בכל עבודות אלו.

ב. השתוקקות בעת התפילה

ב. השתוקקות וצמאון לה' בעת התפילה. עת מיוחד להרבות בעבודת ההשתוקקות להשי"ת ולתורתו הוא בעת התפילה, אשר כל יסודה ומהותה הוא דביקות וצמאון להדבק בשורשו, וכמו שכתוב בספר פלא יועץ (שבועות) וז"ל: עיקר בחי' תפילה הוא בחי' שפיכת הנפש אל חיק אביה, שנתעורר בחי' הנקודה שבלב, בבחי' אהבה כרשפי אש, בבחי' תשוקה וצמאון להכלל בשרשה שהיא חלק אלוקי ממעל וכו' עכ"ל. וכן במשך התפילה אומרים הרבה פסוקים ובקשות של אהבת ה' וחסדיו אלינו המעוררים אהבה וצמאון אליו, וכן בקשות רבות של קירבת ה' וקיום מצותיו, באהבת עולם, בשמונה עשרה בברכת השיבנו אבינו לתורתך, וכדומה, שכל אלו הן תפילות ובקשות של געגועין והשתוקקות להיות קרוב אל השי"ת, ולעשות רצונו ית' בשלימות, וכן יוכל לפתוח מפעם לפעם ספר תהלים ולבקש ולהתחנן בפסוקי בקשת קירבת ה' וצמאון והשתוקקות אליו ית'.

ג. השתוקקות בגמר המצוה

ג. השתוקקות וגעגועין בעת גמר מצוה. בעת שגומר סדר לימוד או סדר תפילה, ושאר מצוה שגומר עשייתה, יעורר לבו בכאב ובגעגועין, הלואי והייתי יכול לקיים המצוה יותר כראוי, והלואי שהייתי יכול להמשיך עתה ולעבוד את ה' הלאה כל ימי בלי הפסק, כן שאל שייך הדבר במציאות מחמת מיעוט הזמן ומיעוט הכוחות והמוחות והיכולת, ובגלל שאר סדדים וערכים המתחכים לי, וכדומה, אבל הלואי וכן יכולתי להמשיך לעבוד את ה' בלי הפסקה כל ימי חיי, כראוי למלך גדול והאוהב וחביב כמוך. וכבר הזכרנו שכך היה תשוקת בני ישראל בעת הקמת המשכן, וזה היה חביב מאוד מאוד בעיני ה', עד שהשרה שכינתו בהשתוקקות זה.

ד. השתוקקות כללית

ד. השתוקקות כללית לעשות רצונו ית'. גם נכלל בעבודה זו להתעורר כמה פעמים במשך היום במחשבה כללית של צמאון והשתוקקות לעשות נחת רוח להבורא ית'ש, לעבדו ית' בכל לבו ונפשו, להיות צדיק וקדוש ודבוק בהשי"ת כראוי, לעשות רצונך אלוקי חפצתי, ולאות ולסימן על זה יקח איזה ספר מוסר ויקבע בכל יום איזה זמן ללמוד ממנו, ובד בבד לבקש בלב ונפש מלפני ה', אנה עזור לי להתעלות ולהתקדש בכל מה שאני לומד כאן, וכך את יצרינו להשתעבד לך, ולתקן את נפשי ורוחי ונשמתו מכל סיג ופגם, ולטהרו ולקדשו בקדושתך העליונה, כדי שאוכל לתקן את כל העבר ולהיות דבוק בך ובקדושתך תמיד.

בעת קריאת שמע שעל המטה

כמו כן בערב בעת קריאת שמע שעל המטה, הוא עת רצון ומסוגל ביותר לפתוח את הלב ברגשי צמאון והשתוקקות להיות קרוב אל ה', לשוב מאהבה, ולבקש על העתיד, שהקב"ה יטהר ויקדש ויכבס ויזכך את נשמותינו העולה עתה למעלה, כדי שלמחרת נשכים ונמצא לבבינו דבוק בהשי"ת באהבה וברצון. וכך ללכת לישון מתוך רצון והשתוקקות ואהבת ה'.

נועים ההלכה

פניני הלכה ומנהג שנערכו מתוך שיעורי מורינו הגה"צ שליט"א

איך קיים רשב"י במערה מצות קידוש וסעודות שב"ק ועוד

שאלה

הקשו האחרונים על תקופת היות רשב"י ובנו במערה, האיך עשו קידוש בשבת קודש הלא צריכים יין או פת, ולא היה להם שם אלא הרובין ומים. וכן האיך קיים סעודת שבת קודש, ומצות אכילת מצה בפסח וכדומה, ואם תאמר שבאותה תקופה לא קיים מצוות אלו מחמת אונס, האיך העיד על עצמו שמעולם לא ביטל ג' סעודות שבת, כדאיתא בבוהר ה' (ח"ג דף רפח): אמר רבי שמעון אסדהנא עלי לכל אלן דהכא דהא מן יומאי לא בטיילנא אלן ג' סעודתי עכ"ל. אלא על כרחך שקיים אותם גם בהיותו במערה, והאיך?

תירוץ א. היה אונס והיה פטור מלקיים מצוות אלו

בש"ת רב פעלים (ה"א י"ד סי' נ"ה) תירץ כי אכן באותה תקופה שנחבא במערה היה אונס מחמת סכנת מוות, והיה פטור משלש סעודות, ומאכילת מצה ומרור בליל פסח, ושאר מצוות שאי אפשר לקיימם במצב כזה, ולא נחשבו כביטול המצוה, כי לא היה שייך אצלו ככל לקיים מצוה זו, וכמו בזמן שהיה תינוק קטן בן חודש ובן שנה שגם כן לא קיים אז שלש סעודות, ועם כל זה אמר "מימ" לא בטלתי שלש סעודות בשבת, אך תקופה שהוא אונס ואי אפשר לו לקיימם אין זה נקרא שביטול, והכי נמי כשהיה אונס מחמת פחד מוות, שהיה כדן חולה שיש בו סכנה שאין המלאכות נחשבים לחילול אצלו, אלא הכל הותרה לגמרי בשבילו.

תירוץ ב. אליהו הנביא הביא פת ויין לקידוש

בספר האשל (מסכת ר' אבות ט"ו) כתב לתרץ על פי המובא בבוהר ה' (פ' תבא) שאליהו הנביא היה רגיל לבוא אליהם פעמיים בכל יום, וע"י נצח ישראל למהר"ל מפראג (פ"ק כ"ה) שכתב בענין זה וז"ל: דע שאין ספק כי יש מקומות בעולם מיוחדים לדבר קדושה אלקית ביותר, ובפרט המערה שהיה ר' שמעון בן יוחאי הקדוש נטמן ראי לזה, ואין ספק שהיה נגלה אליהו הקדוש רשב"י כמה פעמים במערה עכ"ל, וא"כ אפשר שהוא הביא להם פת ויין לקידוש ולסעודה, וכן הביא לו מצות ויין לפסח, שיוכל תמיד לקיים כל המצוות של אכילה ושתייה.

האם פת ויין שהביא אליהו אסורים משום מעשה נסים

ויש להקשות על זה, דלכאורה אם אליהו הנביא מביא יין הרי זה בדרך נס, והרי אין נהנין ממעשה נסים, כדאיתא בגמ' (תענית כ"ב) שאל יעמוד אדם במקום סכנה ויאמר "עושיני לי נס", שמא אין עושיני לו נס ואם תימצני לומר עושיני לו נס מנכין לו מזכותי עיי"ש, ויש אף להוכיח שמעשה אליהו הנביא נקרא מעשה נסים, ממה שכתב בהגהות יעב"ץ על דברי הגמ' (ב"מ פ"ה) שרבי היה לו מיהוש בעניניו והרופא שלו התקשה מאוד לרפאותו כי היה כאב לו מאוד, עד שבחכמה מסוים הצליח לרפאותו עיי"ש, וכתב היעב"ץ אע"ג שאליהו הנביא היה שכיח אצל רב, והיה יכול רב לבקש ממנו רפואה, אך אין ליהנות ממעשה נסים עכ"ד, הרי שפעולת אליהו הנביא נחשב כמעשה נסים.

הנאה ממעשה נסים כשיכול להסתדר גם בלי הנס

א. אולי יש לחלק שאם מעשה אליהו יכול להיות רק בדרך נס אז נקרא מעשה נסים משא"כ כשיכול להיות גם על פי טבע אז אין זה מעשה נסים, וכענין כל הראוי לביולה אין בילה מעכבת בו (מנחות י"ה), ולכן בהא דרב שהרופא לא מצא דרך לרפאותו היה שייך לאליהו לרפאותו רק בדרך נס, משא"כ אצל רשב"י היה יכול אליהו להביא פת ויין בדרך הטבע בלי שיהיה על פי נס, וכגון שיקח מהפקר או שיקנה הפת והיין מכספי הפקר.

לצורך מצוה מותר להשתמש במעשה נסים - וב' טעמים לדבר

ב. עוד י"ל כי כל האיסור של הנאה ממעשה נסים הוא רק כשרוצה ליהנות בשביל צורך עצמו, משא"כ כשהוא לצורך מצוה, הרי אמרו חז"ל (ר"ה כ"ה) מצוות לאו ליהנות ניתנו, וא"כ לא נחשב הדבר כהנאה ומותר, ואכן ראיתי בכמה אחרונים - בש"ת מחנה חיים (ח"מ ח"ב סי' ט"ו), ובש"ת מנחת אלעזר (ח"ב סימן ע"ח), ובש"ת גנוי יוסף (סימן ע"א ס"ב ב), ובספר צרי לנפש יפה (סי' א), שכתבו סברא זו לענין נס חנוכה במקדש, ליישב האיך השתמשו בשמן של נס, הרי אסור ליהנות ממעשה נסים, אך מצוות לאו ליהנות ניתנה עכ"ד.

שוב ראיתי בכתבי כ"ק אדמו"ר זצלה"ה שכתב מדנפשיה עוד סברא למה לצורך קיום מצוה מותר ליהנות ממעשה נסים, והוא כי הטעם שאין נהנין ממעשה נסים, כתב רש"י (תענית כ"ד) דהא כהוהו, שמא ינכו לו מזכותיו, וא"כ כל זה כשנהנה מהנס עבור צרכי עצמו, משא"כ אם מקיים מצוה בהנאה זו, א"כ כמה שמפסיד שכרו עבור הנס מרויח הרבה יותר שכר עבור קיום המצוה שמקיים באותה הנאה, וא"כ יצא הפסדו בשכרו, ולכן שפיר מותר ליהנות ממעשה נסים עבור קיום מצוה, ועל פי זה כתב ליישב קושיית המצפה איתן (מנחות

ט"ו) בשם המנחת כהן, על ספיקת הגמרא (שם) אם היטים שידרו בעבים כשרים לשתי הלחם, ופי' חוס' (שם) שידרו על ידי נס, ולכאורה מהו ספיקת הגמרא בזה הרי בודאי אינם כשרים לשתי הלחם, כי הרי ירדו ע"י נס והיו מעשה נסים שאסור ליהנות מהם ולאכלם, והרי קיימ"ל דאסור להקריב בביהמ"ק מאכל שאסור באכילה, כי צריך להיות ממשקה ישראל - מן המותר באכילה לישראל (וע"י שרת בית שער, א"ח סי' ר"ח מש"כ לתרץ), אמנם לפי הנ"ל לא קשה מידי כיון דשתי הלחם מצוה הוא, א"כ לא שייך בזה אסור ליהנות ממעשה נסים כנ"ל, ושפיר הוי ממשקה ישראל עכ"ד.

והיוצא לנו מזה, שיש לנו כמה סברות שבמצוה ליכא איסור ליהנות ממעשה נסים, וא"כ שפיר מיושב הא דרשב"י, כיון שזה היה לצורך מצות קידוש וסעודת שבת קודש, לא היה בזה איסור ליהנות ממעשה נסים.

תירוץ ג. קידוש על החרובים שנחשבו אצלו כקביעת סעודה

עוד תירוץ על עצם הקושיא, האיך עשה רשב"י קידוש במערה בלי פת ויין, כתב בשפתי צדיק (ח"ג בעומר אות ה) דאולי י"ל דמכיון שרשב"י היה מתלמידיו של רבי עקיבא, ורבי עקיבא סובר (מתני' ברכות ג, ה) דאפילו אכל שלק והוא מזונו מברך אחריו ג' ברכות, כי זהו סעודתו, ולפי זה י"ל שהיוות שהחרובין היו סעודתו של רשב"י במערה, אם כן נחשב אצלו כמו פת שאפשר לקדש עליו עכ"ד. וכן ראיתי תירוץ זה בשם הגר"ח קנייבסקי שליט"א, והוסף דאף שמובאר בשערי תשובה (א"ח סי' ע"ב סק"ז) בשם פרי חדש (סי' תע"ה) דמי שנמצא במקום שאין לו פת ולא יין, אינו יכול לקדש על מאכל אחר, יתכן דהיינו רק למי שאין זה מזונו הרגיל, משא"כ אם זהו מזונו אשר אוכל כל יום, הרי זהו אופן סעודתו ושפיר יכול לקדש על זה.

והנה הלכה זו כתב גם בהגהות יעב"ץ (פסחים ק"ד) וז"ל: ונ"ל אם אין לו פת ויש לו שאר מאכלים, מקדש עליהם שהסעודה קרויה לחם בכל מקום, וכל דבר שאדם סועד לחמו הוא היכא דלא אפשר ליה והוא הדין לחולה עכ"ד. אך בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"ד סי' פ' אות כ"ה) כתב על דברי היעב"ץ אלו שזהו חידוש גדול, ולא מצינו כזה בשאר בפוסקים, וגם היעב"ץ עצמו לא הזכיר מזה בסידורו בחל' קידוש, ולכן אין להורות מזה היתר למעשה באם יש ח"ו חולה שאסור לו לאכול פת ואין מי שיעשה קידוש עבורו, או החבוש בבית אסורים ואין נותנים לו פת ויין, דאין לקדש במאכלים אחרים. וסיים שיותר מסתבר שהוא הוספה מאיזה תלמיד טועה.

תירוץ ד. קידוש על החרובים, וטעם בהם טעם יין

עוד תירץ בשפתי צדיק (שם), דכמו במדבר זכר דועה לטעום במאכל המן כל הטעמים אשר רצו לטעום, כן זכה רשב"י לטעום בחרובין כל הטעמים שרצה, וכמו במדבר מסתמא היו מקדשין על כוס מן, וכיוצא שיהיה בו טעם יין, וא"כ כן עשה גם רשב"י. ויש לציין כי אכן כך כתב בספר אגרא דכלה (פ' בשלה, ע"פ ולקטו), שבמדבר כיוצא במן טעם יין וכך עשו קידוש בליל שבת, אמנם החתם סופר (תורת משה פ' ואתחנן ד"ה שמור) כתב דבמדבר לא נצטוו בכלל לעשות קידוש על היין, כי היה ניכר השבת ע"י ירדת המן, ולא הוצרכו לקדש על יין.

תירוץ ה' בערב שבת נהפך החרובים לתמרים

עוד יש מתרצים על פי מה שכתב במדרש תלפיות (אות ח' ע"פ הרוב) וז"ל: כתב לי החכם השלם ר' יעקב פאראג נר"ו, ששמע מהר"ד יוסף ביואש שקיבל ממוהר"ד יהונתן גאלנטי זצ"ל, ששמע מפי קדוש מדבר ממוהר"ר משה גאלנטי זצ"ל, שקיבל מהזקנים שקבלו איש מפי איש עד רשב"י זלה"ה, שאילן החרובין שהיה לרשב"י במערה בכל ערב שבת היה נהפך לאילן של תמרים עכ"ל. וכן כתב להדיא במדרש רבה (פסח ג, ג, וקבלת י, ח) "וזהו אכלין חרובין ותמרים". הרי מכל זה שבשבת קודש היה לרשב"י תמרים, והנה כתב הפרי מגדים (סי' רע"ג א"א סק"א) על מה שאמרו חז"ל (ברכות י"ב) דאם בירך ברכת המזון על תמרים יצא ידי חובתו כיון דמזין זייני, וכן נפסק בשו"ע (סי' ר"ח סעי' י"ג), דלפי זה י"ל שאפשר לצאת בתמרים גם חובת קידוש במקום סעודה עכ"ד. ומעתה לא קשה מידי כי רשב"י אכל סעודת שבת בתמרים, ובוה עשה ג"כ קידוש כדן קידוש על הפת וא"ש.

תירוץ ז' שעשה קידוש בדרך רוחני

בספר ליקוטי תורה [לבעל התניא ז"ע] (פרשת שמות) תירץ שהיו מקיימים מצות קידוש ואכילת מצות בפסח ושאר מצוות כאלו בדרך רוחני ע"י יהודים ועליות עיי"ש. וכן כתב בשו"ת רב פעלים (שם) כי בודאי בזמן שלש סעודות היה לומד במערה סודות עליונים לצאת בהם ידי חובת ג' סעודות עיי"ש שהביא ראיה מוזה"ק לזה.

נועים שבת

איצר המנוצר מבאר רבוה"ק בגודל מעלת שבת קודש זו

סגולת שבתות ספירת העומר

העבודה לקדש השבתות שהם תכלית ימי הספירה

עיקר היראה נוכל לזכות בשבתות הקדושים, וכמאמרם ז"ל (ירושלמי פ"ד דדמאי) אפילו עם הארץ אימת שבת עליו, כי יום השבת מסוגל ליראה מה', ולזאת נאמרה בתורה ונקראו השבועות האלה ע"ש השבתות, שבע שבתות תמימות תהיינה, והיינו עכ"פ לקדש ולטהר השבתות האלה שהם תכלית ימי הספירה, ולזכות בהם ליראה. ישמח ישראל, אמור דף סג:

השבתות של הספירה נקראים קדושה, ועליהם מבקשים ואטהר ואתקדש

ומצוה למימני שבוע הם השבתות של ימי הספירה שנקראים קדושה, כמו שנאמר ושמרתם את השבת כי קודש הוא, ולפיכך אנו מתפללים אחר ספירת העומר ואתה"ר ואתקדש"ש.

תפארת איש, פ' החודש

על ידי השבת מטהר המדה שבספירת אותו שבוע

ועל ידי שהאדם ממשיך לכל מידה של חסד או של גבורה את השבת שבו, כי אין שבעה ימים בלא שבת, על ידי כך זוכה לטהר המידה, שיזכה להמשיך ענוה למידה זו, ולכן צוונו השי"ת שבע שבתות תמימות, שכל המ"ט ימים של ימי הספירה ינקתם היא מהז' שבתות שבהם, וזהו תמימות תהיינה. תפארת איש, פסח עמ"ל כ"ו

נעשין תמימות ונחשב עושין רצונ"ו של מקום

דורך דיא שבע שבתות פון דיא ימי הספירה, דאס איז שבע שבתות, דורך דיא שבע שבתות זענען דיא מדות תמימות, און אז זייא זענען תמימות האלט זיך דאס לעכטיגקייט, דאס זאג איך אימתי הן תמימות בזמן שישאל עושים רצונו של מקום, שבת איז רצון, ובשביעי רצית בו וקדשתו, מיט שבת מאכט מען דיא מדות גאנץ. תפארת מנחם (בויאן), אמור תרפ"ט

על ידי שימשיך שלימות וקדושה בשבתות הספירה, יזכה לקבלת התורה

שבעה שבועות תספר לך מהחל חרמש וכו', יש לרמוז בזה על פי הפסוק וספרתם לכם וכו' שבע שבתות תמימות תהיינה, ויש לדקדק על אמרו שבתות תמימות לשון נקבה, גם על אמרו שבתות ולא אמר שבועות, אמנם ירמוז בזה שצריך האדם להמשיך על עצמו בשבתות שבימי הספירה בכל שבת תוספת קדושה עד חג השבועות, כדי שיהיה יכול בחג השבועות לבא לקדושת קבלת התורה, וזהו שבע שבתות תמימות תהיינה לשון נקבה, מפני שצריך לקבל בהם קדושה שהיא בחינת נוקבא המקבלת מדכורא, וזהו תמימות תהיינה שיהיו תמימים ושלימים, על ידי שתקנה בהם שלימות וקדושה. מאור ושמש, פ' ראה

עיקר התיקון הוא השבתות בתוך הספירה

הנה כתיב שבע שבתות תמימות כו' להבין מדוע כתיב שבע שבתות ולא שבע שבועות כמ"ש שבעה שבועות תספור לך, ונראה שבא הכתוב לרמוז אשר שלימות הספירה שיהיה תמימות הוא עיקר השבת שבתוך ימי הספירה לשמור השבתות בשלימות ויהיה תיקון לכל המדות הנרמזים בימי הספירה, כי שבת הוא כוללת של כל ימות השבוע. אמרי נועם ה"ב, לשבת חוה"מ פסח

העיקר הוא בשבת, שמכניס קדושה בימי השבוע

וספרתם לכם ממחרת השבת וגו' שבע שבתות תמימות תהיינה. ולא כתיב שבע שבועות תמימות, וכמו שנאמר בפ' ראה שבעה שבועות תספור לך, הורה לנו הכתוב שעיקר הספירה שהוא לטהרנו קליפותינו ומטומאותינו, שעל זה נצטוונו לספור ז' פעמים ז' שהוא מזוקק שבעתיים, בכל מדה ומדה העיקר היא בשבת, דהשבת הוא מכניס הקדושה בכל ז' ימי המעשה. פרי צדיק, פ' שמיני אות י

<המושך מעמוד ב' - נועם שיחה>

צבי טפאריסוב ז"ע (עמ"ל ק"ב), כי מי שאינו מרגיש בלבו רצון להשי"ת, אבל אם הוא לפחות רוצה שיהיה לו רצון להשי"ת, כבר נקרא גם הוא עובד את ה', ומביא על זה בשם זקינו היהודי הק' מפרשיסחא ז"ע, שלא דוקא אם יש לו רצון שיהיה לו רצון כבר נקרא עובד את ה', אלא אפילו אם אין לו כזה רצון, אבל יש לו רצון שיהיה לו רצון שיהיה לו רצון, אפילו עד עשרים פעמים רצון כזה, ג"כ נקרא בשם עובד השי"ת עבד"ק, וסיים על זה נכדו העטרה לראש צדיק ז"ע בזה הלשון: ולי נראה שלא דוקא עד כ' פעמים רצון, רק שזהו דבר שאין לו שיעור כמה פעמים רצון, והכל נקרא בשם עובד השי"ת עבד"ק.

השתוקקות שיהיה לו השתוקקות

ואפילו אם האדם מרגיש בנפשו שאין לו רצון והשתוקקות כזה, הרי בודאי היה רוצה וחפץ שכן יהיה לו כזה השתוקקות, וא"כ על זה עצמו יעורר לבו בכאב וגעגועין והשתוקקות, אבי אהובי הלואי והיה לי הרגשות וגעגועין של דביקות אליך, הלא בעומק פנימיות לבי ודאי יש בי געגועין אלו, אך היצה"ר מסתיר זאת ממני, אנא עזור לי להיות במצב יותר נעלה באופן שאשתוקק בכל לבי ונפשי להידבק בך ית"ש. וידוע מצדיקים שגם רצון כזה נחשב לעבודת ה', כמו שכתב בספר עטרה לראש צדיק להרה"ק ר' יעקב

קרעו שערי שמים

לרפואת התינוק שמצאו אצלו את המחלה הנוראה הי"י
מזשה חיים בן מרים רחמה
לרפואה שלימה בתוך שאר חולי ישראל
וחן א-ל כבוד לא יאמא תפילת רבים

חדש! בסייעתא דשמיא החל משבוע זה ניתן לקבל את הגיליון בפקס

הזראות שימוש במערכת הפקס האוטומטית:
יש להתקשר לקול עבודת הלב 04-3011011-8 שלוחה 1 < 8.
ולחייב מספר פקס לקבלת הגיליון, והגיליון ישלח במערכת האוטומטית.
(הגיליון לא ישלח אוטומטית כל שבוע, יש לעשות את הפעולות הנ"ל בכל שבוע.)

"קול עבודת הלב"

מערכת שיחות ודרשות מורינו הגה"צ שליט"א
בארה"ק: 04-3011011 בארה"ב: 1518-329-9225

כל הזכויות שמורות

למכון "קולמוס הלב" דקהל עבודת הלב
רחוב דובב מישרים 2, פת"ח ירושלים תובב"א

לכל עיני הגיליון, להערות והארות, ניתן לפנות

בארה"ק: 077-449-4795 בארה"ב: 1347-915-6561
לקבלת הגיליון במייל: gilyonneimos@gmail.com
לקבלת הגיליון בפקס (מיום רביעי): 04-3011011 שלוחה 1 < 8